

NIEUWE NOTEN

Voor nieuwe en verrassende muziek

Morton Feldman – For Philip Guston (Concert Recensie)

Geplaatst op [15 mei 2015](#) door [Ben Taffijn](#)

Splendor, Amsterdam – 10 mei 2015

‘Der Zauberberg’, de beroemde roman van Thomas Mann heeft als één van de vele neven thema’s het begrip tijd. In een uitvoerig relaas in het boek zegt Mann (in de vertaling van Hans Driessen) het volgende over het wezen van de tijd: “Over het wezen van de verveling doen tal van misverstanden de ronde. In het algemeen gelooft men dat interessante en nieuwe dingen de tijd ‘verdrijven’, dat wil zeggen verkorten, terwijl monotonie en leegte zijn verloop bemoeilijken en afremmen. Dat is niet zonder meer waar. Leegte en monotonie kunnen het ogenblik en de uren weliswaar rekken en ‘lang doen vallen’, maar grote en heel grote hoeveelheden tijd verkorten ze en doen ze juist inkrimpen totdat er vrijwel niet meer van overblijft.” En verderop: “Sleur wiegt het tijdsbesef in slaap of dempt het op zijn minst af, en als de jeugd jaren als langzaam worden ervaren, terwijl het latere leven steeds rapper verloopt en voort ijlt, moet ook dat op sleur berusten.”

De opmerkingen van Mann over het begrip tijd zijn eveneens goed toepasbaar op de muziek van Morton Feldman en dan met name op zijn lange werken, zoals For Philip Guston, dat rond de viereuhalf uur duurt. Doordat de muziek van Feldman de gewoonlijke structuren ontbeert, je het gevoel hebt dat het eindeloos voortkabbelt, kom je als luisteraar in een soort van trance toestand waarin het besef van tijd volledig wegvalt. Het maakt de lengte van het stuk enerzijds ondragelijk, maar dat is dan vooral fysiek en anderzijds zijn die viereuhalf uur zo voorbij.

De beeldend kunstenaar Philip Guston en de componist Morton Feldman ontmoetten elkaar in 1950 via John Cage. Er ontstond een diepe vriendschap die zou duren tot 1970. In dat jaar exposeerde Guston, na een diepe persoonlijke crisis, een aantal nieuwe schilderijen in de Marlborough Gallery in New York. Het waren schilderijen in een totaal andere sfeer dan het eerdere werk van Guston. Feldman was niet direct enthousiast, wat Guston hem niet in dank afnam. Het betekende het einde van de vriendschap. In een essay uit 1986, gepubliceerd onder de titel: ‘For Philip Guston’ zegt Feldman hier zelf over: “I was in Europe for a year and he went to the Academy of Rome for a year, then I came back and he had a big show. I went down and I was just confronted with a completely new type of work. [...] I was looking at a picture, he comes over and says, “What do you think?” And I said, “Well, let me look at it for another minute.” And with that, our friendship was over.” De woorden in dit essay schreef Feldman twee jaar nadat hij het eerbetoon aan de vriendschap in muzikale woorden had gevat, eveneens met de titel ‘For Philip Guston’.

‘For Philip Guston’ is een stuk voor triobezetting, waarbij er door de musici regelmatig gewisseld wordt tussen de diverse instrumenten, waardoor er iedere keer nieuwe combinaties ontstaan. De fluitist hanteert de dwarsfluit, de altfluit en de piccolo (in dit concert Marieke Franssen), de pianist bespeelt tevens de celesta (hier Nora Mulder) en de percussionist bespeelt de vibrafoon, de marimba, het glockenspiel en de chimes (hier Bart de Vrees). Een ideale instrumentatie om de vriendschap en het gemis te verklanken. Bijzonder zijn de wonderlijke klankkleuren ten gevolge van de diverse combinaties van instrumenten. Het doffe, donkere ritme van de marimba in combinatie met de lichtheid van de celesta, de altfluit in combinatie met de ijle klanken van het glockenspiel, het levert mooie momenten op die recht doen aan de doelstelling van het stuk. Waarbij harmonie en ritme tot een minimum beperkt blijven, met name in de eerste twee uur. Wat dat betreft biedt Feldman weinig houvast. Hij kiest duidelijk voor een andere weg, een ander idioom. Hij schotelt de luisteraar klanken voor, die gaandeweg, tezamen zorgen voor een ingewikkeld patroon.

Dit trio zet een uitstekende prestatie neer, in opperste concentratie. Het is er duidelijk aan af te zien. Dit is immers razend moeilijke muziek waarbij ieder foutje genadeloos zichtbaar wordt. Maar de proeve wordt glansrijk doorstaan!

Geplaatst in [Concert Recensies](#), [Hedendaags gecomponeerd](#) [permalink](#)